

Finanční arbitř

Legerova 1581/69, 110 00 Praha 1 – Nové Město
Tel. 257 042 094, e-mail: arbitr@finarbitr.cz
www.finarbitr.cz

Evidenční číslo: FA/2741/2016
Spisová značka (uvádějte vždy v korespondenci): FA/SU/84/2015

Rozhodnutí o námitkách

Finanční arbitř příslušný k rozhodování sporů podle § 1 zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o finančním arbitrovi“), rozhodl podle ustanovení § 16 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi v řízení zahájeném dne 10. 2. 2015 na návrh navrhovatelky ■ (dále jen „Navrhovatel“), proti společnosti BNP Paribas Personal Finance, se sídlem 1 boulevard Haussmann, 750 09 Paříž, Francouzská republika, podnikající v České republice prostřednictvím odštěpného závodu zahraniční právnické osoby BNP Paribas Personal Finance SA, odštěpný závod, IČO 03814742, se sídlem Karla Engliš 3208/5, 150 00 Praha 5, zapsané v obchodním rejstříku vedeném u Městského soudu v Praze, spisová značka A 77003 (dále jen „Instituce“), vedeném podle zákona o finančním arbitrovi a zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“), ve věci zaplacení částky ve výši 86.000,- Kč, o námitkách Instituce ze dne 11. 12. 2015, evid. č. FA/15694/2015, proti nálezu finančního arbitra ze dne 26. 11. 2015, evid. č. FA/11949/2015, takto:

Námitky instituce BNP Paribas Personal Finance, se sídlem 1 boulevard Haussmann, 750 09 Paříž, Francouzská republika, podnikající v České republice prostřednictvím odštěpného závodu zahraniční právnické osoby BNP Paribas Personal Finance SA, odštěpný závod, IČO 03814742, se sídlem Karla Engliš 3208/5, 150 00 Praha 5, ze dne 11. 12. 2015, evid. č. FA/15694/2015, se zamítají a nález finančního arbitra ze dne 26. 11. 2015, evid. č. FA/11949/2015, se podle ustanovení § 16 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi potvrzuje.

O d ů v o d n ě n í :

1. Řízení o návrhu

Navrhovatel se domáhá vrácení peněžních prostředků, které Instituci zaplatil z důvodu neoprávněně navýšeného úvěru na kreditní kartě, kterou zneužila třetí osoba k čerpání úvěru.

Finanční arbitř zjistil, že Navrhovatel dne 20. 12. 2010 podepsal návrh na uzavření úvěrové smlouvy s názvem Žádost/Smlouva o poskytnutí úvěrového rámce a rámcová smlouva o platebních službách č. ■, na jehož základě uzavřel se společností CETELEM ČR, a. s., IČO 25085689, se sídlem Karla Engliš 5/3208, 150 00 Praha 5, právním předchůdcem Instituce, Smlouvu o poskytnutí úvěrového rámce a rámcovou smlouvu o platebních službách č. ■, ve které se poskytovatel úvěru zavázal (i) poskytnout Navrhovateli úvěr ve výši 9.000,- Kč, resp. úvěrový

rámec s názvem „EXTRA POUŽITÍ“ ve výši 4.000,- Kč, který se Navrhovatel zavázal splatit 6 měsíčními splátkami po 658,- Kč, (ii) úvěrový rámec s názvem „KOMFORT ČERPÁNÍ“ ve výši 5.000,- Kč, který se Navrhovatel zavázal splácet měsíčními splátkami ve výši minimálně 5 % z dlužné částky a (iii) vydat Navrhovateli na jeho žádost platební kartu a provádět pro něj platební transakce ve smlouvě předem neurčené (dále jen „Smlouva o úvěru“).

Finanční arbitr v řízení dovodil, že Instituce nesplnila svou povinnost posoudit úvěruschopnost Navrhovatele vyplývající z § 9 odst. 1 zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů ve znění do 24. 2. 2013 (dále jen „zákon o spotřebitelském úvěru“), resp. že v rozporu se zákonem uzavřela s Navrhovatelem Smlouvu o úvěru, čímž umožnila čerpat z úvěrového účtu Navrhovatele spotřebitelský úvěr, aniž by bylo zřejmé, zda bude schopen úvěr splatit. Finanční arbitr se proto nezabýval otázkou, zda mohlo dojít k opakovanému navyšování úvěrové rámce ze Smlouvy o úvěr v souladu či rozporu se zákonem, neboť v důsledku neposouzení schopnosti Navrhovatele splácet úvěr s odbornou péčí je Smlouva o úvěru absolutně od samého počátku neplatná.

Finanční arbitr dovodil, že Navrhovatel na základě absolutně neplatné Smlouvy o úvěru uhradil Instituci částku 23.422,03 Kč, která je bezdůvodným obohacením ve smyslu § 451 odst. 2 občanského zákoníku, které je Instituce povinna Navrhovateli podle § 457 téhož zákona vydat.

Naopak, platební transakce ve výši 80.294,- Kč, které Instituce prováděla na základě příkazu třetí osoby, prováděla na základě konkludentně uzavřené smlouvy o provedení jednorázové platební transakce uzavřené s třetí osobou. Navrhovatelem poskytnuté plnění, kterým Instituci uhradil třetí osobou vyčerpanou částku ve výši 80.294,- Kč, jakož i 37 poplatků za dotaz na zůstatek v bankomatu v celkové výši 407,- Kč a 46 poplatků za čerpání hotovosti v celkové výši 2.952,- Kč, které Instituce rovněž naúčtovala třetí osobě, představuje rovněž bezdůvodné obohacení, resp. plnění bez právního důvodu. Jelikož se však v tomto případě nejedná o spor podle § 1 odst. 1 písm. a) a c) zákona o finančním arbitrovi, k jehož řešení by byl finanční arbitr příslušný, neboť se nejedná o spor mezi uživatelem a poskytovatelem platebních služeb při poskytování platebních služeb, resp. spotřebitelem a věřitelem při poskytování spotřebitelského úvěru, finanční arbitr nemohl rozhodnout o nároku Navrhovatele na vrácení tohoto bezdůvodného obohacení.

Finanční arbitr současně Instituci uložil sankci podle § 17a zákona o finančním arbitrovi, a to ve výši 15.000 Kč.

3. Námítky Instituce proti Nálezu

Instituce tvrdí, že návrh Navrhovatele je nepřijatelný podle § 9 písm. c) zákona o finančním arbitrovi ve znění účinném do 31. 1. 2016 (dále jen „zákon o finančním arbitrovi ve znění do 31. 1. 2016“), protože totožná věc již byla předmětem řízení před finančním arbitrem.

Instituce namítá, že nelze vykládat zákon o finančním arbitrovi ve znění do 31. 1. 2016 v tom smyslu, že by se jednalo o nepřijatelný návrh jen tehdy, pokud řízení v totožné věci před finančním arbitrem probíhá nebo pokud bylo pravomocně skončeno. Instituce trvá na své argumentaci již jen proto, že zákon o finančním arbitrovi ve znění do 31. 1. 2016 neobsahoval pojistku proti opakovanému podávání návrhů navrhovateli, jak činí zákon o finančním arbitrovi nyní (Instituce odkazuje na § 9 písm. c) a § 14 odst. 1 písm. d) současného znění zákona o finančním arbitrovi). Výklad ustanovení § 9 písm. c) zákona o finančním arbitrovi ve znění do 31. 1. 2016 by neměl „zabránit Instituci (poskytovateli finančních služeb) podat proti navrhovateli žalobu

i v případě, kdy se jedná o dlouhodobého neplatiče. Akceptace názoru FA by tedy znamenala přitakání procesní nerovnosti sporných stran a možnosti navrhovatele legálně šikanovat Instituci“.

Instituce tvrdí, že zákonodárce jistě nechtěl podporovat právní nejistotu, která by nastala například tehdy, „*kdy po podání návrhu k FA (rozuměj finančnímu arbitrovi) Banka vyjde navrhovateli v jeho nároku částečně vstříc, uzavře s ním dohodu a FA vydá usnesení, tedy nikoliv meritorní rozhodnutí. Banka případ ve svých systémech uzavře, a to včetně účetnictví. Podle argumentů FA by tedy klient, přes předchozí dohodu, mohl podat nový návrh dožadovat se zbylé části dříve uplatněného nároku...“*. Instituce vychází ze skutečnosti, že ačkoli právní řád neupravuje litispendenci pro případ probíhajícího řízení před finančním arbitrem a následného podání žaloby k obecnému soudu, soud by tuto překážku nepochybně „zohlednil“, neboť jinak by mohlo dojít k vydání dvou odporujících si rozhodnutí. Tento fakt podle Instituce podporuje i to, že rozhodnutí finančního arbitra může napadnout pouze žalobou „*podle části páté občanského soudního řádu“*.

Instituce argumentuje, že v posuzovaném případě nelze použít „analogii rei iudicatae“ s rozhodčím řízením, když § 9 písm. d) zákona o finančním arbitrovi ve znění do 31. 1. 2016 týkající se rozhodčího řízení byl jiného znění než § 9 písm. c) téhož zákona. Navíc, zatímco § 9 písm. d) zákona o finančním arbitrovi ve znění do 31. 1. 2016 zákonodárce již dříve upravil do současného znění, jeho § 9 písm. c) změnil až s účinností od 1. 2. 2016.

Na podporu svých tvrzení Instituce odkazuje na odbornou literaturu, podle níž finanční arbitr, aby zabránil svému přetěžování v důsledku opakovaných podání, musel podle § 9 písm. c) zákona o finančním arbitrovi ve znění do 31. 1. 2016 odmítnout návrh proto, že věc již jednou byla předmětem řízení před ním. Finanční arbitr tedy pochybil, pokud považoval za překážku pro vedení svého řízení pouze probíhající nebo pravomocně skončené řízení ve věci, a nikoli i skutečnost, že tato věc již jednou byla předmětem řízení před ním. Své závěry pak finanční arbitr neopřel o žádné soudní rozhodnutí, které by takový postup výslovně odůvodňovalo.

Instituce proto shrnuje, že finanční arbitr měl návrh Navrhovatele odmítnout, resp. následně zastavit pro jeho nepřipustnost.

Instituce namítá, že jí zákon o spotřebitelském úvěru výslovně nepřikazuje ověřovat údaje sdělené Navrhovatelem „*prostřednictvím dokladů vystavených třetí osobou, jak vyplývá z výkladů k později přijatým změnám*“. Instituce namítá, že při posuzování úvěruschopnosti Navrhovatele postupovala s dostatečnou péčí, když vycházela z informací od Navrhovatele a ověřovala si některé skutečnosti v různých databázích. Současně Instituce s ohledem na vyčerpaný úvěr ve výši 3.500,- Kč, na mzdu Navrhovatele ve výši 13.200,- Kč a splátky ve výši 500,- Kč měsíčně odmítá, že by ho vystavila „*hrozící újmě v podobě zadlužení a neschopnosti řádně a včas splácet své závazky*“. Obdobné smlouvy podle Instituce hodnotily z hlediska posouzení úvěruschopnosti i Česká obchodní inspekce, Česká národní banka a obecné soudy, když ani tyto orgány neplatnost smluv, zvláště na základě obecných ustanovení občanského zákoníku, nekonstatovaly. Jestliže finanční arbitr dovedl absolutní neplatnost z § 39 občanského zákoníku, učinil nepřiměřeně extenzivní výklad, jenž „*nemá oporu v zákonných ustanoveních*“.

Instituce namítá, že Navrhovatel při ochraně Úvěrové karty a kódu PIN k ní nepostupoval obezřetně a v souladu se svými povinnostmi podle Smlouvy o úvěru a podle zákona č. 284/2009 Sb., o platebním styku, ve znění pozdějších předpisů. Instituce uzavírá, že „*vzhledem k významnému podílu navrhovatelky (rozuměj Navrhovatele) na vzniku škody, je rozhodnutí FA v rozporu s dobrými mravy a jednostranně zvýhodňuje navrhovatelku, která, byť v postavení spotřebitele,*

a tedy ze zákona slabší smluvní strany, významným způsobem přispěla ke vzniku škody, kterou má být, podle FA, zatížena Banka“.

Instituce požaduje, aby finanční arbitr Nález zrušil a návrh Navrhovatele zamítl.

4. Vyjádření Navrhovatele k námitkám Instituce

Navrhovatel nesouhlasí s tvrzením Instituce, že by nedostatečně chránil Úvěrovou kartu a kód PIN k této kartě před zneužitím třetí osobou a souhlasí s rozhodnutím finančního arbitra.

5. Řízení o námitkách

Finanční arbitr rozhoduje podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nestranně, spravedlivě a bez průtahů a pouze na základě skutečností zjištěných v souladu se zákonem o finančním arbitrovi a zvláštními právními předpisy.

Podle ustanovení § 16 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi mohou účastníci řízení podat proti nálezu do 15 dnů ode dne doručení jeho písemného vyhotovení odůvodněné námitky. Finanční arbitr napadený nálezu rozhodnutím o námitkách potvrdí nebo změní (srov. § 16 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi).

Zákon o finančním arbitrovi průběh řízení před finančním arbitrem po podání námitek některým z účastníků řízení proti nálezu neupravuje; finanční arbitr postupuje podpůrně podle těch ustanovení správního řádu, která upravují odvolání jako řádný opravný prostředek a průběh odvolacího řízení (srov. ustanovení § 24 zákona o finančním arbitrovi ve spojení s § 81 a n. a § 141 odst. 9 správního řádu).

Finanční arbitr posoudil podání Instituce jako přípustné odůvodněné námitky ve smyslu ustanovení § 16 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi ve spojení s § 81, 82 a 83 správního řádu.

Finanční arbitr přezkoumal soulad Nálezu a řízení, které vydání Nálezu předcházelo, s právními předpisy, správnost napadeného Nálezu pak přezkoumal v rozsahu námitek Instituce.

5.1. *Překážka řízení*

Podle § 9 písm. c) zákona o finančním arbitrovi ve znění do 31. 1. 2016 je návrh na zahájení řízení před finančním arbitrem nepřipustný, pokud „*spor je nebo již byl předmětem řízení před finančním arbitrem*“. Gramaticky se tak tato překážka liší od obdobných výjimek podle písm. b) a d) téhož ustanovení (překážky soudního a rozhodčího řízení), nikoli však významem.

Ačkoli totiž zákonodárce nebyl při formulaci těchto ustanovení zcela důsledný, finanční arbitr nemá pochybností, že všechna uvedená ustanovení je třeba vykládat stejným způsobem, tedy jako překážku věci rozhodnuté, případně probíhající, jak je v českém právním řádu obecně pojímána. Přitom existence této překážky řízení je úzce spojena s rozhodnutím o subjektivních hmotných právech a povinnostech, a nikoli s procesním rozhodnutím ve formě usnesení o zastavení řízení pro zpětvzetí návrhu, jak Navrhovatel v předcházejícím řízení učinil, srov. například usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 28. 7. 2008, sp. zn. II. ÚS 1500/08. K příliš širokému výkladu zásady „*non bis in idem*“ (ne dvakrát o tomtéž), pod níž lze podřadit i překážku věci rozhodnuté, srov. také rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 20. 3. 2013, sp. zn. 1 As 162/2012.

Zákonodárce v novele zákona o finančním arbitrovi v souvislosti s rozšířením působnosti na další spornou agendu upravil s účinností od 1. 2. 2016 znění některých ustanovení zákona o finančním arbitrovi ve znění do 31. 1. 2016 tak, aby lépe odpovídala požadavkům na legislativní text, vedle ustanovení § 9 např. i ustanovení §§ 8, 20 a další. V ustanovení § 9 zákona o finančním arbitrovi zákonodárce upravil do stejné podoby právě písm. b) až d) o překážce věci rozhodnuté a probíhající, a to ať už před soudem, finančním arbitrem nebo rozhodcem.

Předkladatel návrhu zákona v důvodové zprávě k této novele, jednalo se pouze o „*legislativně technickou úpravu textu ustanovení týkající se uplatnění zásad věci zahájené a věci rozhodnuté v řízení před finančním arbitrem*“; když stejně tak uvedl již v důvodové zprávě k novele zákona o finančním arbitrovi, provedené zákonem č. 285/2009 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o platebním styku, že cílem změny § 9 písm. d) zákona o finančním arbitrovi „*je terminologicky upřesnit překážku věci rozhodnuté a překážku litispendence v případě řízení před rozhodčím soudem*“. Změny v § 9 zákona o finančním arbitrovi považoval zákonodárce vždy za pouhá terminologická zpřesnění, nikoli za významné posuny v chápání překážky věci rozhodnuté, jak Instituce namítá.

Na výše uvedených závěrech pak nemohou nic změnit ani argumenty Instituce, že finančním arbitrem zvolený výklad § 9 zákona o finančním arbitrovi ve znění do 31. 1. 2016 by mohl vést k jeho přetížení nebo možnosti zneužití ze strany dlouhodobých neplatičů, když taková situace nikdy nenastala a je zcela hypotetická.

Stejně tak neobstojí ani argumentace Instituce, že by Navrhovatel mohl po dohodě s ní opětovně uplatňovat část zbylého nároku u finančního arbitra. V takovém případě lze totiž předpokládat, že rozumný věřitel, jakým je nepochybně i Instituce, by Navrhovateli část jeho nároku plnil pouze v případě hmotněprávní dohody o tom, že zbylého nároku a dalších práv z uzavřené smlouvy se vzdá. Takovou dohodu by pak zohlednil i finanční arbitr jako orgán rozhodující následný spor a požadavek Navrhovatele by zamítl.

V případě Institucí přijatého výkladu však nelze vyloučit ani situaci opačnou, která by v konečném důsledku mohla poškodit Navrhovatele. Instituce by totiž mohla Navrhovateli po zahájení řízení před finančním arbitrem slíbit nějaké plnění, Navrhovatel by vzal svůj návrh zpět, nicméně kdyby nakonec Instituce v souladu se svým slibem neplnila, Navrhovatel by již neměl možnost využít bezplatné a efektivní řízení před finančním arbitrem. Tento záměr zákonodárce jistě nesledoval. Výklad Instituce jde proto proti smyslu a účelu zákona o finančním arbitrovi a finanční arbitr jej odmítá.

Podle čl. V. odst. 1 zákona č. 378/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, a který s účinností od 1. 2. 2016 změnil rovněž zákon o finančním arbitrovi, platí, že „*[ř]ízení zahájená přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se dokončí podle zákona č. 229/2002 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona*“.

I v řízeních zahájených před 1. 2. 2016 proto finanční arbitr tedy musí postupovat podle zákona o finančním arbitrovi v současném znění, když podle jeho § 9 písm. c) je návrh nyní nepřipustný tehdy, jestliže „*ve věci samé již rozhodl arbitr nebo v téže věci probíhá řízení před arbitrem*“. Jelikož finanční arbitr ve věci samé do dnešního dne v žádném řízení mezi Navrhovatelem a Institucí nerozhodl a žádné jiné řízení v téže věci v současné době mezi Navrhovatelem a Institucí

před finančním arbitrem neprobíhá, finančnímu arbitrovi nic nebrání v tom, aby spor mezi Navrhovatelem a Institucí rozhodl.

5.2. Posouzení úvěruschopnosti ve smyslu § 9 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru

Finanční arbitr odmítá námitku Instituce, že nebyla povinna ověřovat si některé údaje sdělené Navrhovatelem prostřednictvím dokladů od třetích osob, jak podle ní vyplývá až z výkladů k později přijatým změnám v tomto zákoně. Nesprávnost tvrzení Instituce vyplývá již z rozhodnutí Nejvyššího správního soudu České republiky ze dne 1. 4. 2015, sp. zn. 1 As 30/2015, citovaného v Nálezu, který se vztahoval k zákonu o spotřebitelském úvěru právě v tom znění, které bylo účinné i v době uzavření Smlouvy o úvěru. Není tedy pravdou, že by soudy zaujaly tento výklad až k pozdějším změnám zákona o spotřebitelském úvěru. Navíc novelou tohoto zákona účinnou od 25. 2. 2013 se nezměnilo nic na tom, že posouzení s odbornou péčí má proběhnout i „na základě dostatečných informací získaných i od spotřebitele, a je-li to nezbytné, nahlédnutím do databází...“, výklad Nejvyššího správního soudu výše by se proto nepochybně vztahoval i na současné znění tohoto zákona.

Jen pro úplnost finanční arbitr připomíná, že podle tohoto rozhodnutí „věřitel musí náležitě pečlivě zjišťovat schopnost spotřebitele splácet úvěr a požadovat doklady k jeho tvrzení. Je také nutno dovodit, že věřitel by měl úvěruschopnost dlužníka aktivně zjišťovat a prověřovat, nikoliv se spokojit pouze s jeho ničím nedoloženými prohlášeními...postup stěžovatelky, která posuzovala úvěruschopnost spotřebitele pouze na základě jejich ničím nedoložených prohlášení, byl v rozporu s požadavkem zjištění schopnosti spotřebitele splácet úvěr s odbornou péčí ve smyslu § 9 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru.“ a, že „požadovanými doklady pro prokázání úvěruschopnosti spotřebitele mohou být např. potvrzení o zaměstnání a příjmu, výplatní pásky, výpis z bankovního účtu žadatele a podobně. Nejednalo by se tedy o opakovaná prohlášení téhož obsahu, jak uvádí stěžovatelka, neboť ta by skutečně byla nadbytečná. Mělo by jít o doklady vydané spotřebiteli třetí stranou, které budou objektivně a věrohodně vypovídat o spotřebitelově schopnosti dostát svým závazkům ze smlouvy o úvěru“.

Odkázat lze také například na rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 18. 12. 2014, sp. zn. C-449/13 (CA Consumer Finance SA vs. Ingrid Bakkaus a další), který mimo jiné uzavřel, že „[č]lánek 8 odst. 1 směrnice 2008/48 musí být vykládán zaprvé v tom smyslu, že nebrání tomu, aby bylo posouzení úvěruschopnosti spotřebitele provedeno jen na základě informací uvedených spotřebitelem, za podmínky, že tyto informace budou dostatečné a že jeho pouhá prohlášení budou podepřena doklady, a zadruhé, že neukládá poskytovateli úvěru povinnost provádět systematicky kontrolu informací poskytnutých spotřebitelem“.

Namítá-li Instituce, že odbornou péčí při posuzování úvěruschopnosti Navrhovatele naplnila tím, když vycházela z informací poskytnutých Navrhovatelem a některé skutečnosti si ověřila v různých databázích, pak finanční arbitr již v Nálezu uzavřel, že prověřování v databázi SOLUS nebo insolvenčním rejstříku Instituce neprokázala. I kdyby tak ale učinila, je v posuzovaném případě, s odkazem nejen na argumentaci výše v tomto rozhodnutí, ale především na podrobné vysvětlení v napadeném Nálezu, zřejmé, že nepostupovala s odbornou péčí.

Pokud Instituce argumentuje, že při čerpaném úvěru ve výši 3.500,- Kč, měsíčním příjmu Navrhovatele ve výši 13.200,- Kč a měsíční splátce ve výši 500,- Kč nemohla Navrhovatele vystavit „hrozící újmě v podobě zadlužení a neschopnosti řádně a včas splácet své závazky“, pak finanční arbitr odmítá i tuto námitku, neboť při absenci řádného posouzení úvěruschopnosti spotřebitele je taková hrozba přítomna vždy.

Účelem právní úpravy je mj. zamezit bezhlavému poskytování úvěrů spotřebitelům, když, jak finanční arbitr rozvedl již v Nálezu, „[p]řijetím zákona o spotřebitelském úvěru tedy došlo k zakotvení právního rámce přiměřené ochrany spotřebitele v podobě povinnosti věřitele kvalifikovaně posoudit schopnost spotřebitele úvěr splácet. Sám věřitel by měl mít přirozený zájem uzavřít smlouvu o úvěru pouze s takovým dlužníkem, který bude dluh schopen řádně splácet“.

Sám zákonodárce s účinností od 25. 2. 2013 v § 9 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru upřesnil smysl citovaného ustanovení, když do něj doplnil to, že „[v]ěřitel poskytne spotřebitelský úvěr jen tehdy, pokud je po posouzení úvěruschopnosti spotřebitele s odbornou péčí zřejmé, že spotřebitel bude schopen spotřebitelský úvěr splácet, jinak je smlouva, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, neplatná“. Aby tak mohl věřitel úvěr poskytnout, musel by kumulativně 1) s odbornou péčí posoudit úvěruschopnost spotřebitele, 2) nabýt z tohoto posouzení oprávněného přesvědčení, že spotřebitel úvěr splatí. Proto pokud úvěruschopnost spotřebitele vůbec neposoudí, nemůže úvěr ani poskytnout a taková smlouva bude neplatná, nehledě na skutečný průběh splácení poskytnutého úvěru.

Argumenty Instituce stran reálného zatížení Navrhovatele však nemohou obstát ani proto, že nezohlednila úvěry, které Navrhovatel v době uzavření Smlouvy o úvěru čerpal od jiných věřitelů. Stejně tak jí muselo být od samého počátku zřejmé, že Navrhovatel nemohl mít pouze náklady na bydlení ve výši 5.500,- Kč (viz str. 13 Nálezu), ale i náklady jiné, například na potraviny apod. Částky uvedené v odstavci výše jsou tedy zcela iluzorní a finanční arbitr proto nemá pochyb o tom, že Instituce vystavila Navrhovatele hrozbě dalšího zadlužení a neschopnosti řádně a včas splácet své závazky již uzavřením Smlouvy o úvěru s možností čerpání úvěru do výše 9.000,- Kč, tím spíše pak dalším navyšováním úvěrového rámce až na částku ve výši 82.000,- Kč.

Pokud se jedná o absolutní neplatnost Smlouvy o úvěru jako následek neposouzení úvěruschopnosti Navrhovatele ze strany Instituce, finanční arbitr se podrobně zabýval touto otázkou na str. 15 a 16 Nálezu. Finanční arbitr poukázal nejen na aktuální znění § 9 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru, v němž zákonodárce jasně projevil svou vůli, upřesnil svůj původní záměr a výslovně zakotvil neplatnost smlouvy o úvěru jako následek neposouzení úvěruschopnosti spotřebitele, ale i na judikaturu Nejvyššího soudu, podle níž lze dovodit neplatnost smlouvy o úvěru i na základě § 39 občanského zákoníku. Své úvahy přitom finanční arbitr podrobně rozvedl a vysvětlil, proč je s ohledem na smysl a účel zákona o spotřebitelském úvěru třeba považovat Smlouvu o úvěru za absolutně neplatnou, když na svých závěrech nemá důvod ničeho měnit.

To platí i vzhledem k důvodové zprávě k zákonu o spotřebitelském úvěru a například bodu 26 úvodních ustanovení směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. 4. 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS. Zatímco první z nich totiž říká, že účelem posuzování úvěruschopnosti je „ochrana spotřebitelů před rizikovými úvěry a dále ochrana společnosti před rostoucí zadlužeností domácností“, podle druhé „je důležité, aby se věřitelé nepouštěli do nezodpovědného půjčování ani neposkytovali úvěry bez předchozího posouzení úvěruschopnosti, a členské státy by měly vykonávat nezbytný dohled s cílem předejít takovému jednání, a měly by pro tyto případy stanovit nezbytné prostředky k sankcionování věřitelů“. Právě institut absolutní neplatnosti takové smlouvy, jak ostatně vyplývá i z jejího pozdějšího výslovného zakotvení do § 9 zákona o spotřebitelském úvěru, pak tyto požadavky bezvýhradně, a zcela adekvátně chráněnému zájmu, naplňuje.

Obecnou námitku Instituce, že finanční arbitr učinil nepřiměřeně extenzivní výklad, jenž nemá oporu v zákonných ustanoveních, je tak na místě odmítnout.

Na tom pochopitelně nemůže nic změnit ani obecný odkaz Instituce na to, že u jí poskytovaných úvěrů neshledaly žádné nedostatky ani další rozhodující orgány, zvláště stran posuzování úvěruschopnosti spotřebitelů a platnosti smluv o úvěru. Nejenže totiž Instituce nepředložila žádná konkrétní, podrobně zdůvodněná rozhodnutí, kde by se Česká obchodní inspekce, Česká národní banka nebo obecné soudy zabývaly obdobnými případy, ale současně opomenula uvést, že prvně dva uvedené orgány rozhodnout o neplatnosti smlouvy o úvěru z důvodu neposouzení úvěruschopnosti ani nemohou.

Naopak, z rozhodnutí Nejvyššího správního soudu sp. zn. 1 As 30/2015 citovaného výše v tomto rozhodnutí i v Nálezu vyplývá, že Česká obchodní inspekce by s argumentací Instituce ohledně odborné péče při posuzování úvěruschopnosti spotřebitelů nesouhlasila, když správnost právního názoru inspektorátu Moravskoslezského a Olomouckého potvrdil i Ústřední inspektorát České obchodní inspekce, a posléze i Nejvyšší správní soud. Přitom to byla právě Česká obchodní inspekce, jejíž výklad § 9 odst. 1 zákona o spotřebitelském úvěru byl ke dni uzavření Smlouvy o úvěru pro Instituci jako poskytovatele nebankovních úvěrů rozhodující.

Pokud se jedná o obecné soudy, i kdyby Instituce v řízení před finančním arbitrem předložila takové jejich rozhodnutí, v němž by schvalovaly jí uplatňovanou metodu posuzování úvěruschopnosti spotřebitelů, a tím i platnost Smlouvy o úvěru, finanční arbitr by postupoval podle § 13 ve spojení s § 3030 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Podle § 13 tohoto zákona platí, že „[k]aždý, kdo se domáhá právní ochrany, může důvodně očekávat, že jeho právní případ bude rozhodnut obdobně jako jiný právní případ, který již byl rozhodnut a který se s jeho právním případem shoduje v podstatných znacích; byl-li právní případ rozhodnut jinak, má každý, kdo se domáhá právní ochrany, právo na přesvědčivé vysvětlení důvodu této odchylky.“ Finanční arbitr by proto nejdříve zkoumal, zda se tento jiný případ rozhodnutý obecným soudem shoduje s posuzovanou věcí v podstatných znacích, přičemž i kdyby učinil závěr, že ano, nevylučovalo by to jeho možnost rozhodnout jinak, pokud by vše podrobně vysvětlil. Protože však Instituce zůstala pouze u obecných tvrzení, nemohl ani finanční arbitr žádné odchylky od rozhodovací praxe obecných soudů zkoumat.

5.3. Jednostranné zvýhodnění Navrhovatele v řízení před finančním arbitrem

Finanční arbitr přiznal Navrhovateli pouze bezdůvodné obohacení z neplatné Smlouvy o úvěru. Bude-li se Navrhovatel po ukončení řízení před finančním arbitrem domáhat dalšího plnění u obecného soudu, na který ho finanční arbitr odkazoval již v Nálezu, bude se mít Instituce dále možnost bránit proti jím nárokováným částkám a v případě neúspěchu podat i žalobu na syna Navrhovatele, který zneužil Úvěrovou kartu.

Na základě všech shora uvedených skutečností finanční arbitr zamítl námitky Instituce a Nález potvrdil.

P o u č e n í :

Rozhodnutí o námitkách je podle § 16 odst. 4 zákona o finančním arbitrovi konečné. Podle § 17 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi doručený nález, který již nelze napadnout námitkami, je v právní moci (v případě, že bylo vydáno rozhodnutí o námitkách, nabyvá nález právní moci dnem doručení rozhodnutí o námitkách – pozn. finančního arbitra).

Podle § 244 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský soudní řád“), rozhodl-li správní orgán podle zvláštního zákona o sporu a nabylo-li rozhodnutí správního orgánu právní moci, může být tatáž věc projednána na návrh v občanském soudním řízení. Podle § 247 odst. 1 občanského soudního řádu musí být žaloba podána ve lhůtě dvou měsíců od doručení rozhodnutí správního orgánu.

V Praze dne 2. 3. 2016

otisk úředního razítka

Mgr. Monika Nedelková
finanční arbitř